

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

DRAUGAS

Saturday supplement

1993 m. gruodžio mėn. 4 d. / December 4, 1993

Nr. 234(42)

KERTINĖ PARAŠTĖ

VIII MOKSLO IR KŪRYBOS
SIMPOZIUMAS
1993.XI.24-28 d.d. Lemont, Illinois

Likimo įkaltai

Ką tik praūžė aštuntasis mokslo ir kūrybos simpoziumas. Tai buvo dideli atleidimai. Lemont'ą suskrido visame pasaulyje pasklidusi lietuvių. Tai biologui stebėtojai galėjo priminti taip neseniai Lemont'o ažuolų šakose susibūrusius varnėnus, kurie savo tarpe čiauskėjo, tarėsi kaip skristi toliau nuo artėjančios žiemos. Taip ir Lemont'e Pasaulio lietuvių centro koridoriuose keturias dienas būrėsi ir čiauskėjo „Lemont'e ir už jo ribų gyvenantys lietuvių“ (JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos pirmininko Vytauto Maciūno graakštis lietuvių) (JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos pirmininko Vytauto Maciūno graakštis lietuvių) (JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos pirmininko Vytauto Maciūno graakštis lietuvių).

Gal pati pagrindinė viso Mokslo ir kūrybos simpoziumo nauda ir buvo jo duota proga pasikalbėti. Ir tai ne vien paskaitose, pranešimuose, svarstybose, bet taip pat prie pietų stalo, koridoriuose, automobiliuose ir simpoziumo renginiuose važinėjant. Žvelgiant į tas keturias dienas, galime matyti, kad tai buvo šventas laikas. Ir tai ne vien dėl to, kad sekmdienį stovėjome petys į petį Palaimintojo Jurgio Matulaičio misijos kopyčioje ir klausėmės mišiu metu lietuvių evangelikų liuteronų vyskupo Hanso Dumpio jautraus pamokslą apie Viešpaties atėjimą. Ir vyskupo Pauliaus Baltakio įžanginiame žodyje pajutome, kad šiuo metu mūsų vienybė yra didesnė, negu ją rastume, skaitydami bažnyčių tvarkos taisykles, kurios dar vis truko krikščionims kartu švęsti Jėzaus kanciją ir prisikelti. O tačiau gal geriau, kaip taikliai pažymėjo Aldona Zailskaitė, kad justume vienybę ir bodėtumėmės jai kelią stojančiomis taisyklėmis, negu dirbtinai deklaruotume vienybę jos dar nejausdami.

Lietuvių vienybė ir vieningumas ateities darbams buvo nuolat iškylantys motyvai viso suvažiavimo diskusijose. Daug mūsų privačių pokalbių sukosi apie mūsų išgyvenimus ir giminės istoriją. Ir tikrai pajunti, kad Vincas Kudirka buvo teisus – praeitis yra mums didelis stiprybės šaltinis. Štai jau nuo Aldonos Žemaitytės nuostabaus reportažo apie Gedimino bokštą pirmąkart po dešimtmečių besitęsios tamsios nakties pakliama trispalvė, žinojome, kad Katedros aikštėje bokšto vėliava sveikino senos, kandžių suėstos, bet žmonių rūpestingai išsaugotos, trispalvės. Bet tik šio simpoziumo metu sužinojome, kad buvo

žmonių, kurie tremiami į Sibira pasiėmė trispalvę. Ir ne tik pasiėmė, bet kancias iškentė su savimi iš Sibiro grįždami parsivežė. Ir tos vėliavos irgi buvo Katedros aikštėje. Gali tai išgirdę suprasti, kad žmonių su tokia istorija neįmanoma vergais paversti.

Kaip daug dabartis ir praeitis susisaukia. Štai Vytautas Landsbergis vienoje savo kalboje (o jį, dėkui Dievui, buvo kelios, ir mes lietuvių landsbergininkai tikrai iki valios galėjome jo pasiklausyti ir pasikalbėti, nes šios viešnagės metu jis nebuvo atitvertas nuo liaudies policininkais ir sargybinių) paminėjo, kad naujieji ūkininkai tiesiog savo pirštais žemę dirba, tinkamų įrankių neturėdami, o neretas gyvena palapinė ar žemėje pasitaisęs. O pasirodo, kad ir čia istorija atsikartoja, ką liudija svečio Lietuvos mokslininko Broniaus Grigelionio pasakojimas apie jo paties prosenelį. Praėjusį šimtmetį po baudžiavos panaikinimo daug buvusių baudžiaininkų nebuvo linkę mestis į savarankišką ūkininkavimą: jie buvo pripratę prie baudžiaininko gyvenimo, kuris suteikė ir šioji tokį saugumą, panašiai kaip ir dabartiniam kolūkiečiams. Tačiau jo prosenelis gavo gabalą geros žemės, išsikasė žemę ir pradėjo ūkininkauti. Greitai pamatė, kad vienas labai sunku, tai apsiavė geriausiom, išieginėm naginėm ir išėjo pasipiršti. Labai greitai prisigynė ir buvo stiprus ūkininkas, kuris ne tik savo vaikus leido į mokslo, bet taip pat rėmė ir kitus, kurie mokslan veržėsi. Toks pasakojimas tikrai duoda kitą perspektyvą ir dabartiniam Lietuvos žemės ūkio rūpestiams.

Nėra kalbos, kad Lietuva rūpestių turi, tačiau bebėdovdami neturėtume pamiršti, kad (Nukelta į 4 psl.)

Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois, Vytautas Landsbergis susitinka su „Americans for Lithuanian Freedom“ grupe. Nuotraukoje matyti dalis grupės narių su svečiu: dr. Vytautas

Įspūdžiai iš VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumo

RAMUNĖ KUBILIŪTĖ

Sunku tikėti, kad VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumas jau praėityje. Liko tik įspūdžiai, užmegzti ryšiai, sukauptos žinios. Gal Lituanistikos institutas ar kita institucija surinks paskaitų tekstus ar santraukas ir leidinį.

Mokslo ir kūrybos simpoziumas vyko Čikagoje ir Lemont'e šiu metų lapkričio 24-28 dienomis. Pats simpoziumas ir meno parodos – Pasaulio lietuvių centre, Lemont'e, kiti renginiai Čikagos Jaunimo centre, Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje ir kitur. Nebuvo įmanoma vienam žmogui visur dalyvauti. Juk buvo konkuruojančių sesijų. Negalima susidaryti pilno vaizdo, peržiūrėti simpoziumo programos leidinį, nes programa keitėsi – buvo pakeitimų paskutinę minutę. Pasikalbėjus su rengėjais, dar nebuvo galima sužinoti konkrečių dalyvių ir klausytojų skaičiaus. Kalbant su organizacinio komiteto pirmininku Albinu Karnium, simpoziumui įpusėjus, duota suprasti, kad suplaukė nemažai mokslininkų – maždaug 65 iš Lietuvos, 80 iš visur kitur (daugiausia iš JAV ir Kanados). Girdėta, kad Soros fondacijos pagalba net 50 mokslininkų iš Lietuvos gavo finansinės paramos apsimokėti keliones į šią konferenciją.

Su kuo galima būtų palyginti simpoziumą? O jį juk būta jau septyni. Mūsų lietuviškųjų mokslinių simpoziumų negalima lyginti su profesiniais suvažiavimais, kuriuose mes dalyvaujame. Tokie yra panašūs išsimokslinimo, tos pačios mokslo šakos asmenų susibūrimai. Mokslo ir kūrybos simpoziumą gal galima labiau palyginti su Baltistikos konferencijom, kurias ruošia Association for the Advancement of Baltic Studies. Tik ir vėl tas palyginimas ne visai tiktų. AABS sesijos vyksta anglų kalba, jose dalyvauja lietuviai, latviai, estai ir kitataučiai. AABS vyrauja humanitarinių ir socialinių mokslų sesijos. Mokslo ir kūrybos simpoziumas yra įdomus reiškinys lietuvių pasaulyje – pranešimai vyksta lietuvių kalba (tik su keliomis išimtim); pranešimai pateikiami iš socialinių, humanitarinių, politinių, griežtųjų, medicinos, technologijos ir kitų mokslų šakų. Vienas toks simpoziumas jau įvyko Lietuvoje prieš

dvejus metus. Bus idomu pamatyti, kur vyks tolimesni simpoziumai, kiek ilgai gyvuos jų tradicija ir kokios apimtys jie bus. Siemėtinis simpoziumas pritraukė mokslininkų, pasiekusių svarbių postų savo darbovietėse. Simpoziume dalyvavo Lietuvos ambasadorius Stasys Lozoraitis, kuris buvo simpoziumo Garbės komiteto pirmininkas, JAV Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Vytautas Maciūnas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Bronius Nainys, ALT pirmininkas Grožvydas Lazauskas bei kiti Garbės komiteto nariai. Simpoziumo bendra tema – „Išsivijimas įnašas Lietuvai“. Simpoziumo leidinio įvadiniame žodyje dr. Kęstutis Keblys, simpoziumo mokslinės programos komiteto pirmininkas, rašo, „patys rūpestis Lietuvos reikalais, tripsalviu siūlu vingiuojantis per visą simpoziumo programą, yra ne kas kita, kaip apraška išsivijimo įnašas Lietuvai“.

Sesijos

Simpoziumo sesijų programa buvo padalinta į devynias mokslų šakas. Sesijos sutraukė specialistus, pensininkus ir besidominius. Kai kurių profesijų asmenims užteko sesijų jų srityse, kiti turėjo ieškotis sesijų kitose srityse. Griežtųjų mokslų sesijas tritūbt lankė labiau tų sričių specialistai. Socialinių mokslų, literatūros sesijos ir iš dalies kai kurios kitos pritraukė „mėgėjų“. Reikėjo greit susiorientuoti. Kažkur kažkaip buvo praleista teisės sesija – ją pradedus, reikėjo parašyti pranešimą ant lentelės priegangyje (viena sesijos vadovė užsiminė „mūžą“, kurios dėka kai kas lyg ir dingo iš simpoziumo leidinio). Kai kurie asmenys pasigedo istorijos sesijos ar bibliotekininkystės, ar archyvo, bet tikrai AABS sesijos vyksta anglų kalba, jose dalyvauja lietuviai, latviai, estai ir kitataučiai. AABS vyrauja humanitarinių ir socialinių mokslų sesijos. Mokslo ir kūrybos simpoziumas yra įdomus reiškinys lietuvių pasaulyje – pranešimai vyksta lietuvių kalba (tik su keliomis išimtim); pranešimai pateikiami iš socialinių, humanitarinių, politinių, griežtųjų, medicinos, technologijos ir kitų mokslų šakų. Vienas toks simpoziumas jau įvyko Lietuvoje prieš

Sesijoje turėjome progos pastebėti tiek kooperavimo tarp kolegų abipus Atlanto. Kitose reikėjo išsiaiškinti, ar Lietuvoje daroma taip, ar taip. Psichologijos sesijoje, pavyzdžiui, teko išgirsti dvi profesores, prista-

Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo, vykusio šiu metų lapkričio 24-28 dienomis Čikagoje ir Lemont, Illinois, programos komiteto pirmininkas dr. Kęstutis Keblys ir organizacinio komiteto pirmininkas Albinas Karnius, pasi-

ruošę atidaryti simpoziumą ketvirtadienio, lapkričio 25 dienos rytą, Pasaulio lietuvių centre, Lemont'e.
Jono Kuprio nuotrauka

tančias duomenis iš studijų, kurias jos veda šiuo metu kartu su savo kolegomis Lietuvoje. Dr. Dalia Katiliūtė-Boydston pristatė duomenų iš apklausinė jimo, atlikto JAV ir Lietuvoje („Keli asmenybės ir tarpasmeninių sąvokų skirtumai tarp JAV ir Lietuvos“). Dr. Ina Užgiriene nušvietė pasikalbėjimus su 15 asmenų tarp 20-30 metų amžiaus, išvykusių dirbti Lietuvoje („Jaunuolių pasirinkimas dirbti Lietuvoje“). Ne visiems teko būti odontologijos sesijoje, kur dr. Nijolė Remeikienė ir kiti pristatė projektą, kaip bus stengiamasi padėti Lietuvai su vaiku dantų priežiūra/higiena, tad teko girdėti klausimų ta tema kitose medicinos sesijose.

Įvadiniame leidinio žodyje dr. Kęstutis Keblys paminė, kad nemažas pulkas išsivijimo mokslo žmonių atsineš savo profesinę patirtį į lietuvišką bendruomenę. Taip ir buvo. Vienoje sesijoje buvo galima išgirsti vėliausių žinių ir prognozavimo apie JAV numatomą sveikatos reformą. Kitose buvo galima išgirsti, kaip lietuvių įsteigta A.P.P.L.E. grupė mato iš Lietuvos ir JAV perspektyvas. Sociologijos sesijoje/moterų studijų sesijoje buvo pranešimų apie moterų būklę Lietuvoje. Teisės sesijoje buvo kalbama apie sunkumus Lietuvoje įvesti teisės etikos principus, realius prekybos įstatymus.

Kai kurios pasitaikiusios kliūtys

Sudarant programą, mokslinės Programos komiteto pirmininkui dr. Kęstutiiui Kebliui ir įvairių sekcijų pirmininkams bei vedėjams nebuvo lengva. Kai kuriais atvejais, atrodytų, kad ne visi simpoziumo dalyviai elgėsi visai profesionaliai, kaip būtų tikimasi to asmens profesiniame suvažiavime. Ne vienoje sesijoje numatytas vienas ar kitas paskaitininkas nepranešė, kad neatvyks. Daug kur nesiskaitytą su laiku arba nebuvo pasirodę. Taip buvo daroma ne vien kai kurių dalyvių iš Lietuvos. Kartais, matyt, įvyko kokie nors nesusipratimai. Teko girdėti, kad vienas asmuo nebuvo patvirtinęs, jog jis tikrai pateiks pranešimą, tačiau jis matė savo pavardę ir temą įdėtą leidinyje. Teko girdėti toki atvejį, kad vieno Lietuvos mokslininko temą priėmus, bet susidarius kliūčių jam atvykti, kitas asmuo turėjo perskaityti jo pranešimą, o atsitiko taip, kad vietoj to du į programą net neįrašyti mokslininkai nusprendė pristatyti savo pačių žinias.

Sesijos buvo išsisklaidžiusios po visą Pasaulio lietuvių centrą. Buvo skaidrių, muzikos. Kai kur neužteko vietos, kai kur sesijoje numatyta per daug pranešimų, o kai kurios užsibaigė labai anksti. Buvo beveik žaidimas susiplaunuoti kur eiti, kiek išsėdėti.

Teko kalbėti su kai kuriais kagiečiais, kuriems susidarė kliūčių iš viso nuvykti į simpoziumą. Pasirodo, kad niekas neapsiėmė suorganizuoti autobusų į Pasaulio lietuvių centrą, kad vyresni ar nevairuojantys asmenys iš Čikagos Marquette Park ar Brighton Park apylinkių galėtų simpoziume dalyvauti.

Plenarinės sesijos

Jei kas nors būtų norėjęs kitaip išreikšti Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo bendrą temą („Išsivijimas įnašas Lietuvai“), būtų galima manyti, kad jos variacija būtų buvusi: „Kas mes esame, kur buvome ir kur mes einame“.

Simpoziume buvo nemažai plenarinių sesijų. Kai kuriose kalbėjo vienas asmuo, kai kuriose kalbėjo daugiau. Kai kurios labiau sudomino publiką negu kitos, kažkaip jose buvo gauta šiek tiek naujų žinių ar buvo

galima pasisemti tam tikro įkvėpimo. Deja, susidaro vaizdas, kad ne visos atliko savo paskirtį. Kai kada kalbėtojai kalbėjo per ilgai ar išvargusi publika nutrupejo į atskiras sesijas ar pasuko į namus.

Plenarines sesijas buvo stengtas traukti įvairias disciplinas ir temas. Visiems susijęs, buvo progos išgirsti kalbėtojų, kalbančių apie Lietuvos konstituciją liečiančių klausimus, apie Lietuvos mokslą ir mokslininkus, apie literatūrą, ekonomiką ir architektūrą.

Teko girdėti minčių apie Lietuvos uždarmo kompleksą, tarybines palūkanas, apie Lietuvos spaudą kaip ketvirtąją valdžią (sesijoje, kurioje kalbėjo Leonas Sabaliūnas, Julius Šmulskystis ir Aleksandras Štomas). Teko girdėti minčių apie oficialų ir realų nedarbą Lietuvoje, apie dugno „klampus“ ir spirales sukimą (J. Šarkus). Teko girdėti apie lūžius ir žmogaus, ligonio ir jo šeimos poreikių supratimą socialinių darbuotojų išsimokslinime Lietuvoje (Irena Lukoševičienė). Teko girdėti apie gresmes Lietuvos pažangai – iš rusų karinės doktrinos, iš pilietybės klausimo kelbumų ir panašiai (Vytautas Landsbergis).

Kiekviena specialybė gali matyti savo profesijos rolę visuomenės ar pasaulio visuomenės. Kauno architektas Vilijus Pailpalas minėjo Kauno miestą kitą plotmę, Europos kontekste (jei Via Baltica nuo Helsinkio ligi Varšuvos bus tiesiama per Kauną) ir apie architektūros indelį į kultūrą. Vilniaus miesto planuotojas Augis Gučas kalbėjo apie miesto ir jo gamtos darną bei simbiozę. Architektas Algimantas Bublys kalbėjo, kad Lietuvos kūrybinei dvasiai reikia prasimušti, kad savita kūryba turės remtis kultūra, o Donatas Empakeris kalbėjo apie lietuvišką architektūrą kaip pasaulinės architektūros dalį.

Literatūros kritikas Albertas Zalatorius minėjo literatūros svarbos silpnėjimą Lietuvoje. Lietuvių literatūrą palyginti sunku išėti į pasaulį, nes truko kalbos barjerai. Išsilikimo jausmai paveikia ir užjūrio lietuvių. Ilo-na Gražytė-Maziliauskienė minėjo, kad tikra dovana – tai pažinti naująją formą. Galejome su (Nukelta į 4 psl.)

Mokslo ir kūrybos šventė

(Atkelta iš 2 psl.)

da pastangas atkurti turėtą Sovietų Sąjungą, švelniau pavadinant ją Nepriklausomų valstybių sąjunga. Kartu kaltinama Lietuva, kad joje palaikoma inerofobija. Naujai paskelbta Rusijos karinio štabo doktrina atvirai grasina karine intervencija Baltijos šalyse, saugant savo piliečių teises. Jiems labai naudinga ir svarbi dviguba Rusijos ir Lietuvos pilietybė. Rygoje be Rusijos kariuomenės yra 200.000 rusų civilių, armijos atsargos karių su šeimomis. Skelbta Michailo Gorbačiovo doktrina dar nėra mirusi, sovietinė žvaigždė su kūju ir pjautuvu pakeitus ir tarp dviejų erelių jojančią šv. Jurgį.

Prelegentas priminė ir išeivijos lietuvių tam tikrą sutrikimą, jų susiskaldymą iš Lietuvos siūniamą dezinformaciją, norint sustabdyti išeivijos akciją nepriklausomybei grėsmių pašalinimui. Sovietinė mafija iš Maskvos, įsitvirtinusi Skandinavijos valstybėse, paralyžuoja ir Lietuvą. Prieš mafiją veda SKAT'o kova varžoma praktiškai ir biudžetiniu požiūriu, nes mafijos veiklos ir ryšių siūlai siekia aukštai ir toli.

Labai svarbus galimas Lietuvos įstojimas į Vakarų NATO karinę sąjungą. Tam yra kliūčių, bet nedaromi reikalingi mūsų valdžios žygiai. Tam priešinasi Rusija, norėdama Baltijos šalį turėti savo karinėje sąjungoje. Atrodo, kad NATO padėtų atidaryti Lietuvai duris į Vakarų. Reiktų tik stipresnio Lietuvos vyriausybės beldimosi. Dėl to išeivija turėtų kreiptis į Lietuvos prezidentą. Tam tikrų Pasaulio lietuvių ir atskirų kraštų bendruomenių, bei kitų organizacijų akcija.

Didžiausia vidaus grėsmė nepriklausomybei yra Lietuvos žmonių pakrikimas, depresija ir vienybės stoka. Kai reikėjo ginti nepriklausomybės reikalą, tauta buvo solidari ir lojali tai idėjai. Nepriklausomybės realizavime pasireiškė privačių interesų konfliktas, pastangos ištrinti praeitį bei vaikiškas žmonių viltis manyti toliau su ankstyvesniu sovietiniu mąstymu. Pritrūko ir pilietinės atsakomybės. Neteisėtus turtus siekimas valdanciose sferose, nusivylimas LDDP per rinkimus pažadėta, bet neatnešta gerovė, o tik padidėjęs skurdas bei prošvaisčių tautą įstūmė į depresiją ir apatiją. Prelegentas klausė: „Kas svarbiau valdanciam LDDP – valdžia ar valstybė?“

Pozityvus atsakymas darbais ir veiksmams, ne žodžiais, kurių nesilaikoma, būtų pagrindinis LDDP egzaminas. Jis dar neatėjo. Spaudos, informacijos laisvė nėra tokia tikra, kaip kad Lietuvos valdžios pareigūnai skelbia. Stambūs žmogaus teisių pažeidimai, korupcija uždegiamai spaudoje smulkiais žiniomis apie mafijos susisaujimus, vagystes ir SKAT'o tariamus prasižengimus, kad jį sumenkintus.

Profesorius Vytautas Landsbergis dėkojo simpoziumo rengėjams už jo pakvietimą. „Pajutau, kad esame viena bendrija, nors esame toli vieni nuo kitų. Tas jums padeda geriau suprasti ir matyti – ne smulkmenas, bet tai, kas svarbiausia. Visas jūsų darbas yra darbas Lietuvai. Jį tęskite toliau“, baigė prelegentas, palydėtas abu kartus audringais plojimais ir atsistojimu.

Lietuvos mokslo institucijos, jų padėtis

Šiai penktajai plenarinei sesijai vadovavo dr. Saulius Suziedėlis. Prelegentai buvo Lietuvos mokslų akademijos narys Eduardas Vilkas, pirmasis atkurtojo Kaune Vytauto Didžiojo universiteto rektorius profesorius dr. Algirdas Avižienis ir dr. Leonas Kadžiulis, Lietuvos mokslo tarybos pirmininko pavaduotojas.

Leonas Kadžiulis pabrėžė, kad okupacinių laikotarpiu visos Lietuvos aukštosios mokyklos

Eugenijus Matuzevičius PO ŽVAIGŽDĖTU RUGSĖJO SKLIAUTU

KAI BAIGIAS VASARA

*Jau laikas mums
Vėl aplankyti tas vietas
Ir šulinius, ir šaltinius,
Kur gėrėm vėsu vandenį
Vidurdienio kaitroj...*

*Jau laikas
Apkelti tas vietas,
Kur liko atminimų pėdos
Birželio takuose,
Paežerėj ir paupy,
O sapnuose mes vis dažniau
Ir juodraščiai eilėraščių pirmų —
Pats laikas...*

*Jau baigias vasara,
Ir naktimis
Danguj ryškesnės žvaigždės.
Ir Paukščių Takas plaukia tolimon.
O sapnuose mes vis dažniau
Sugrįžtame į tolimas dienas,
Prie tų versmių,
Kur gėrėm vėsu vandenį
Vidurdienio kaitroj...*

JŪROS ILGESYS

*Nepamiršk, nepamiršk vieno jausmo,
Vieno žodžio brangaus ir gelmių, —
Vėl atklys jūros ošiantis gausmas
Ir vilios, ir vadins iš namų...*

*Vėl klajosi abu kaip kadaise,
Vėjas pėdas užneš, užpustys...
Ant bangų gėsta vakaro gaisras...
Tyliai šnabžda pušyne naktis —*

*Vandenių mėlynųjų ošimas!
Jis tave supa, neša tolyn...
Kaip kalnai — užesiai griūna kimūs,
Ir laivai skrieja vėtrų kely —*

*Nepamiršk, nepamiršk vieno jausmo,
Vieno žodžio brangaus iš gelmių, —
Amžinai jūros ošiantis gausmas
Mus vilios ir vadins iš namų...*

1939 liepa

IŠBANDYMAS

*Daug sykių laužėt, griovėte mane
Ir širdį akmeniu paverst norėjęt.
Bet nenutilo
Prismaugta daina.
Užspringdama jinai
Vis tiek skambėjo.*

*Jinai vis tiek gyvybės neprarado
Ir paprasto tikėjimo žmogum.
Todėl galbūt dabar,
Po daugel metų,
Ji skamba dar
Po rudenio dangu...*

1959-1970

VILNIU

*Jaunystės mano mieste,
Visų išbandymų,
Kančios ir džiaugsmo mieste,
Buvai, esi ir būsi.
Praeina metai, žmonės.
Sudūla metraščiai ir aistros, ir kapai.
Istorija pakeičia vėliavas senas.
O tu buvai, esi ir būsi,
Skalaujamas Vilnelės ir Neries,
Apjuostas rytmečio aušru
Ir vakaro gaisru...*

*Kol vaikštai tavo gatvėmis,
Kol gyvenu čionai,
Leisk šias gatves, šiuos akmenis, medžius
Vadint savais,
Nes gal esu ir aš
Maža dalelė
To didelio alsavimo,
Kuriu tu gyveni.*

1967

KVIEČIAI

*Nuo kalvų atbanguoja,
Atplaukia kviečiai —
Tartum jūra, plati ir žalia,
O lauko pačiam pakrašty
Atbėgusios bangos apimsta
Ir, tykia šnarėdamos, plakas
Į beržus,
Į viešelį baltą,
Tarytum į saulėtą krantą...*

MIELAJAME KRAŠTE

*Kuo kvepia vėjas ir vanduo
Mielajame krašte,
Kur ežerai tokie žydri
Ir vasara karšta?
Kuo kvepia ilgesio laišškai
Ir pėdos smėlyje,
Kankorėžiai, ten numesti
Prie kelio, žolėje?
Kuo kvepia rytmečio rasa,
Ramybės ties laukais,
Kuo kvepia žemė ir daina?..
Ir saule, ir sakais.*

Išėjimo pagalba
Lietuvos mokslui

Šeštoji plenarinė simpoziumo sesija buvo skirta svarstyti bent iš dalies išeivijos pagalbą ekonomiškai sunkiai besiverčiančioms mokslo įstaigoms ir mokslininkams Lietuvoje. Jai vadovavo dr. Vitolis Vengris, simpo-

MAŽAS STEBUKLAS

*Užmerk akis —
Ir muzikos klausykis.
Užmerk akis —
Ir vėl tu pamatysi
balzganas marias
Ir lenktą Nidos krantą,
Ir slėnio žalumoj
Raudonus čerpių stogus,
Ir pilką cementinį molą,
Ir valtį, blizgančias derva,
Ir vėjo plaukstomus tinklus,
Aplipčius žvynais,
Ir įkalnėj sustojusias pušis,
Ir balto smėlio amžiną kelionę...*

*Užmerk akis —
Girdėsi muziką.
Matysi muziką.*

TOMO MANN'O NAME, NIDOJE

*Jau po vidurdienio...
Gaivus pietys
Nuo kopų braukia auksines smiltis.
Paskui kažkur klebena langines.
Ir perbėga staiga
Per stogą šlamesys
Šios duryų ir kieme sena pušis
Gera! atsimeina tas tolimas dienas,
Kai čia gyveno Tomas Manas...
Lig šiol išliko
Vėjas,
Pušys,
Namas.*

1958

RUGIŲ LAUKE

*Ranka aš grumstą paliečiau —
Šilta gyvybė srūva man į kraują.
Ranka aš žemę paliečiau —
Ji rudenį derlingą pranašauja.*

*Aš veidą paneriu
Tarp šnarėdžių rugių, —
Ir saule, ir žeme,
Ir tavimi tikiu.
Tikiu šia pilnatve,
Tikiu net likimu,
Ir duonos, ir dainos
Tauriu nemarumu —*

*Ranka aš grumstą paliečiau —
Į kraują srūva šiluma.
Ranka aš žemę paliečiau —
Ir pats tapau žeme...*

Arnoldo Baryso nuotrauka

ŽVEJO TESTAMENTAS

Mirusių Šventosios žvejų atminimui

*Kai aš numirsiu —
Būkite geri:
Iš karto nepalaidokit mane kape.
Palikit (bent kelias dienas)
Mane ant jūros kranto,
Kad paskutinį kartą čia
Ramiai galėčiau pailsėti
Ir kad nutilusi širdis galėtų
Ramiai dar paklausyti
Duslaus bangų ošimo
Ir tolimų gyvenimo balsų...*

*Paskui užkaskite mane,
Užbėrę šito kranto smiltimis...*

NORAS

*Kasmet susėdame — visa šeima,
Visa mūsų giminė.
Susėdam tie, kurie dar likom.
Bet jungtys trūkinėja ir subyra.
Ir viens nuo kito tolstame.
Kažkas kapoja stagarus
Nudžiūvusias šakas...*

*O aš dar noriu just
Šaknis, kamieną
Ir būt šaka, —
Gal ir aplaužyta, gal ir apdeginta,
Bet dar žaliuojanti ir norinti
Išaugot mūs visų
Bendrumo atminimą.*

Iš spaudai parengtos eilėraščių rinktinės
Sugrįžimų tyla.

Lituanistikos katedros profesorė dr. Violeta Kelertienė, dalyvaujant dr. Ilonai Gražytei-Maziliauskienei iš Kanados ir dr. Albertui Zalatorui iš Lietuvos. Sesijoje nedalyvaus čia rašančiam, jį turės aprašyti kiti jos dalyviai.

Ekumeninės pamaldos

Sekmadienį, lapkričio 28 dieną, užbaigiant Aštuntąjį mokslo ir kūrybos simpoziumą Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois, Palaimintojo Jurgio Matulaičio misijos koplyčioje įvyko ekumeninės pamaldos. Per jas giedojo „Dainavos“ ansamblis, o žmonės užpildė ne tik bažnyčią, bet ir visą jos prieangį. Šventas mišias aukojo vyskupas Paulius Baltakis, kunigas Algirdas Paliokas, prelatas Juozas Prunskis, prelatas Vytautas Balčiūnas ir tėvas Juozas Vaišnys, SJ. Pamokslą sakė vyskupas Hansas Dumpys. Mišių auką atnešė pagrindiniai simpoziumo rengėjai: Albertas Kerelis, Kęstutis Keblys, Albinas Karnius ir Ramojus Vaitys.

(Nukelta į 4 psl.)

Lietuvių literatūra

Septintoji plenarinė sesija aptarė lietuvių literatūrą ir jos padėtį Lietuvoje ir išeivijoje. Jai vadovavo University of Illinois

22-oji metinė lietuvių fotografų paroda

Pagyvenusi pora švelniai bučiuojasi prie kaimietiško vežimo. Mažylis žaidžia su gaidžiu. Jaunas vyras apkabina šlapiame pajūrio smėlyje stovinčią moterį. Tai keletas draugystės vaizdų, eksponuotų Čiurlionio galerijoje, Čikagoje.

Draugystės temą fotografai išreiškia įvairiais būdais. Fotografijose matome visų amžių žmones – nuo seno iki jauno. Kai kurios fotografijos apdainuoja gimstančią jaunųjų meilę. Kitos ramiai išreiškia patvaraus santykio tarp dviejų draugų tvirtumą. Kelios žaismingai atskleidžia žmonių ir gyvūnų draugystę.

Visos fotografijos, išskyrus dvi, yra juodai balti atspaudai. Keletas autorių naudoja specialius techninius efektus ar pozityvinio proceso manipuliacijas. Dauguma, tačiau kuria įprastą, realaus vaizdo fotografiją. Didesnė darbų dalis liudija aukšto lygio meistriskumą, tačiau pats eksponavimas nėra tiek geras, kiek verti šie kūriniai.

Vaikščiojant parodos salėmis, sunku sulaukyti šypsenų, sukeltą su fotografijų vaizdais susijusių prisiminimų. Eksponuojamų vaizdų išraiškumas dar su stipria, kai šios, tokia žmogiska tema fotografijos rodomos kartu. Pozuoti draugų portretai, momentinės nuotraukos, dokumentiniai švenčių vaizdai, romantiškos scenos – visą kartą perteikia žiūrovui šiltą, augstės jausmą.

Šioje vaizdų įvairovėje pasi-taikę įdomių draugystės temų ir negyvybų objektų sugretinimų, skatinančių žiūrovą ieškoti jų tarpusavio ryšio. Vienoje fotografijoje matomas didelis medis išsiraizgiusioms šaknim kapinių fone. Kitose – sumaniai perteikta žmogškių būseną, vaizduojant ant skalbinių virvės padžiautus susikabinusius rankovėmis marškinius ir suknele.

Po parodos liekame mąstantys, prisimenantys ir besišypsantys.

Lorelei Jones

(Iš anglų kalbos vertė Odetė Lapkuvienė.)

Kaip lietuviai fotomenininkai žvelgia į „draugystę“? Parodos rengėjų nebuvo nusakyta smulkiau, kokia ta draugystė turi būti: tarp žmonių, tarp žmonių ir žvėrelių ar kitos gyvosios ar negyvosios gamtos. Buvo palikta visiškai laisvė pačiam fotografui autoriumi pasirinkti, kokią draugystę jis nori vaizduoti ir kaip.

Parodoje ryškų, kad šių fotomenininkų labiausiai pamėgtas fotografavimo žanras yra tinkamo momento užfiksavimas, gyvenimui bėgant prieš akis. Čia neraišiai eksperimentinių bandymų, montažavimo, dirbtinai sukurto kelių vaizdų komponavimo, nemandrių chejės ar optikos pagalba sudarytų vaizdų. Lietuvos fotomenininkai yra žinomi kaip nemeluotų realių fiksuotojai, kuriems svarbiausias modeliuotojas yra pats gyvenimas, o ne gyvenimo surogatai.

Šioje parodoje pabrėžta draugystė, tai – tėvo-motinos-vaiko, berniuko ir mergaitės, žmogaus ir jo gyvuliuko, senelio ir senelės, kačiuko ir ežiuko, šuniuko ir jo pono.

Tai dar ne viskas. Kai kurie šios parodos dalyviai atranda draugystės momentų ir visuomeniniame bei politiniame bruzdesy. Politikams ne kartą tenka susitikti akis į akį su ideologiniais priešininkais. Tenka užglausti įgimtą impulsą atsimokėti tokiam „dantis už dantį“ ir, pasirodžius fotoreportieriui, paspausti jam ranką bei bent akimirka nusišypsoti. Tai juk didesnis draugiškumo laipsnis, negu jaukus susidraugavimas su motiute.

Tačiau kalbant vien apie fotografavimo meną, neturėtų būti svarbu, kas nufotografuota, o kaip. Šioje fotografijų ekspozicijoje pilna kaip tik tokių, aki žavinčių „kaip“. Tikslų momentą pagauti yra lygiai keblu fotografuojant garnį ant stogo ir jį lesinančią mergaitę, kaip ir tik akimirka trunkantį draugišką šypsnį politinio veikėjo veide, jam spaudžiant ranką savo buvusiam oponentui. Tai – nuostabiai tikslų akimirkų paroda. Šios parodos autoriai – kantrūs skubiai bėgančio gyvenimo stebėtojai, akylūs šaliai, kurie „nušovę“ savo auką, nepasmerkia jos mirčiai, bet prikelia gyvenimui.

Algimantas Kezys

(Žodis, tartas per šiemetines Lietuvos fotografų parodos atidarymą spalio 29 dieną Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje.)

Iš lietuvių fotografų parodos: Marijono Baranausko nuotrauka.

RENGINIAI KRAŽIŲ SKERDYNIŲ 100-SIOMS METINĖMS PAMINĖTI

22-oji kasmetinė lietuvių fotografų paroda vyko nuo spalio 29 iki lapkričio 7 dienos Čiurlionio galerijoje, Čikagoje. Dalyvavo 29 fotomenininkai iš Lietuvos, Amerikos ir Kanados. Parodos rengėjas – Budrio vardo lietuvių fotoarchyvas; organizatorius ir leidinio sudarytojas – Algimantas Kezys; parodai eksponatus Lietuvoje padėjo surinkti Lietuvos fotomenininkų sąjunga Vilniuje ir jaunųjų fotomenininkų klubas „Raketa“ Kaune; parodos apipavidalintojai – Stasys Žilėvičius (Čiurlionio galerijoje) ir Algis Trinkūnas (Lietuvių dailės muziejuje, Lemont'e); konkurso vedėjai – Stasys ir Zūnė Žilėvičiai; parodos ir leidinio rėmėjas – Budrio lietuvių foto archyvas.

Parodos ir konkurso tema buvo „Draugystė“. Premijuotinus darbus išrinko parodoje atsilankiusi visuomenė, balsuodama už jiems idomiausias šios temos fotografijas. Balsavimo rezultatai analizės susirinkusi lietuvių labai atidžiai klausėsi. Jo kalba nebuvo juodos neviltingos skleidimas (tai juk būtų labai nelandsbergiška), o labai tiksliai ir atiteiti žiūrėti padėties sklaidą. Mes visi kartu esame likimo iškaltai, bet mūsų likimas priklauso ir nuo mūsų veiklos. Džiaugdamiesi gyvenimu kaip dovana (Ilonos Gražytės-Maziliauskienės pasiūlyta sąvoka), džiaugiamės ir Lietuva kuri dabar žeminyje gyvendama statys tokius namus, kuriuose tinka laisviems žmonėms gyventi.

(a. a. II.)

Vakaronės meninėje dalyje buvo filminio Arvydo Reneckio videofilmo „Dr. Juozas Girnius“ premjera. Prieš filmo rodomą kalbėjo apie šį žymų lietuvių filosofą ir rašytoją Budrio vardo lietuvių fotoarchyvo valdybos narė Marija Kriaučiūnienė, prisiminimus pasakojo dr. Adolfas Damušis, Kazys Bradūnas, Jadvyga Damušienė ir dr. Petras Kisieličius. Po to ekrane pasirodė ir pats Juozas Girnius, įspūdingai ir jautriai kalbėdamas apie savo gyvenimo svarbiuosius posūkius filosofinėje ir tautinėje plotmėje. Jo išmąstytas žodis paliko gilų įspūdį susirinkusiems vakaronės dalyviams, kurie ilgu ir pakartotu plovimu dėkojo filmo kūrėjui Arvydui Reneckui ir mecenatams už šios nepamiršamos asmenybės įamžinimą vaizdo juostėje.

Jaunųjų fotomenininkų paroda vyksta nuo lapkričio 20 d. iki gruodžio 31 dienos Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois.

„Americans for Lithuanian Freedom“ grupė po pasitarimo su Vytautu Landsbergiu Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu Lemont'e.

Vidos Kuprytės nuotrauka

Mokslo ir kūrybos šventė

(Atkelta iš 3 psl.)

Iki pasimatymo Devintajame simpoziume Lietuvoje

Baigminis Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo posėdis, vykęs sekmadienį tuoj pat po pamaldų, perpildė Pasaulio lietuvių centro didžiąją salę. Posėdį pradėjo organizacinio komiteto pirmininkas Albinas Karnius, visiems dėkodamas už simpoziumo pasisekimą. Kartu perskaitė ir Lietuvos nepaprasto įgalotinio bei ambasadoriaus Jungtinės Amerikos Valstijoms dr. Alfonso Eidinto sveikinimą, jam negalėjus į simpoziumą atvykti. Tarti žodį pakvietė simpoziumo garbės komiteto pirmininką, Lietuvos nepaprastą įgalotinį ir ambasadorių Italijai, buvusį Lietuvos ambasadorių JAV Stasi Lozoraitį, kuris jau penktadienį atvykęs sveikino simpoziumo dalyvius. Stasys Lozoraitis kvietė visus 50,000 JAV lietuvių, kurie, penkiadesimt metų darbavosi dėl Lietuvos laisvės, ir toliau budėti dėl jos išlaikymo. Reikia išlaikyti, tęsti

ir vesti dialogą su Lietuva, o jei prireiks jos laisvės ir gerovės dėlei ir toliau ruošti žygius į JAV Kongresą ir Baltuosius rūmus. Atsisveikindamas su Amerikos lietuviu ir visais simpoziumo svečiais, jis kvietė ugdyti optimizmą, skaidrumą, savim patikėjimą ir aukos dvasią, kurią liudija kryžiai Sibire, partizanų kapai tėvynėje, nes visi mes esame atsakingi už Lietuvos ateitį. Dėkodamas už jam iki šiol suteiktą moralinę bei materialinę paramą, Stasys Lozoraitis pareiškė: „Nors ir išsiviuoju, bet pasilieku jūsų tarpe“.

JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos pirmininkas Vytautas Maciūnas dėkojo simpoziumo rengėjams, prelegentams ir visiems dalyviams, pasidžiaugdamas išsivijus mokslinių įnašu Lietuvos reikalui bei jo potencialu, kviesdamas jį ir toliau skirti Lietuvai.

Simpoziumo mokslinės programos komiteto pirmininkas dr. Kęstutis Keblys, išvardinęs visų sekcijų vadovus, išreiškė didelę padėką visiems prelegentams. Mokslininkų iš Lietuvos vardu atsisveikino Lietuvos mokslo ta-

rybos pirmininkas dr. Leonas Kačulis, tautinėmis juostomis perjuosdamas Kęstutį Keblių ir Albiną Karnių, išteikdamas lietuvišką staltiesę ir porą knygų. „Pasijutau čia labiau Lietuvoje, negu ten būdamas“ – tarė jis, dėkojo už globą ir nuosirdumą. Žodį tarė ir Juozas Šarkus, primindamas, kad šis simpoziumas įpareigoja mus dirbti Lietuvos gerovei. Laima Patašienė ir Algimantas Bubulis Kauno grupės vardu dėkojo dr. Kęstutiui Kebliui ir svečių iš Lietuvos globėjai Čikagoje Birutei Zalatorienei, išteikdami jai rožes iš Lietuvos. Visiems prelegentams buvo įteikti diplomai. Simpoziumą uždarė visiems padėkos žodžiu simpoziumo tarybos pirmininkas Albertas Kerelis, visus pakviessdamas sugiedoti „Lietuva brangi“.

Nors ir po oficialaus simpoziumo uždarymo, bet beveik visi posėdžio dalyviai pasilikę pasiklausyti dar porą valandų trukusio labai įdomaus profesoriaus Vytauto Landsbergio pranešimo, kurio mintys jau pradžioje šio reportažo buvo paliesotos.

Išpūdžiai iš VIII MKS

(Atkelta iš 1 psl.)

Šypsniu išgirsti jos truputį cinišką pastabą, kad lietuviai turim talentą kentėti, esam užsideję tam tikrą naštą. O vertėtų prisiminti, kad egzodas sėdi ant sienos tarp dviejų pasaulių ir dar svarbiau – kad nėra herezija būti pasaulio piliečiais.

Išvados

Galima pažvelgti į ankstyvesnių Mokslo ir kūrybos simpoziumų leidinius ir pasisemti

žinių, daryti palyginimų. 1977 metais pranešimus skaitė jau 120 mokslininkų, o 1993 metais jų skaičius net dar padidėjo. Matomas dar dabar simpoziume besireiškiančių pavardės ir prisimename tuos, iškeliavusius į amžinybę. Pirmojo simpoziumo programos pirmininkas 1969 metais buvo profesorius Algirdas Avizienis, kuris Aštuntajame simpoziume kalbėjo plenarinėje sesijoje, jau kaip buvęs Kauno Vytauto Didžiojo universiteto rektorius. Antrojo simpoziumo 1973 metais mokslinės programos pirmininkas dr. Vytautas Vardys ir 1977 metais organizacinio komiteto

pirmininkas Jonas Rimkevičius yra iš tų kurie jau nebesidarbuoja šių dienų žemiškuose simpoziumuose.

Simpoziumo programinis pagrindas – tai atskirų mokslo šakų sesijos ir plenarinės sesijos. Tačiau bendravimai, literatūros vakarai, meno parodos (tapybos, grafikos, ekslibrių plokštelių aplankų, foto ir pan.) bei kiti renginiai suteikė simpoziumo dalyviams progą patirti kitų nuomones, pasidžiaugti talentais. Kai kurie renginiai buvo įskaityti į registraciją, už kai kuriuos reikėjo mokėti atskirai.

Reikia pasveikinti Aštuntojo mokslo ir kūrybos simpoziumo rengėjus už sunkų darbą ir ištvermę. Reikia taip pat sveikinti JAV Lietuvių Bendruomenę, Lituanistikos institutą, Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungą, Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjungą už įnašus ir programos išvystymą. Kažin, ar Lietuvos mokslininkai tikėtų, kiek to darbo atliekame savanorių dėka. Reikia pasveikinti dalyvius, kurie nepabijoję šaltos Čikagos ir nepagailėję laiko šį ilgą JAV švenčių savaitę. Reikia tikėtis, kad išnaudojome simpoziume suteiktas galimybes tarpusavyje bendrauti, pasikeisti nuomonėmis. Gal išsivystys naujų ryšių tinklas, gal tik pasididžiuosime vieni kitų pasiekimais.

Neseniai teko skaityti, kad vienas Čikagos laikraštis kvietė skaitytojus skambinti paduotu telefono numeriu ir pasisakyti savo nuomones kai kuriais klausimais, reaguoti į straipsnį. Juostelei susinarpliojus, 450 skaitytojų pareiškė nuomones netyčia buvo ištrintos. Reikia tikėtis, kad lietuviškoji spauda abipus Atlanto neleis simpoziumo išpūdžiams čia pat išblėsti ir išgaruoti, bet kad bus ir tolimieji atgarsiai bei konkrečių rezultatų.

Iš lietuvių fotografų parodos: Kazio Daugėlos nuotrauka.